

El llibre

Xavier Cubeles

Eurecat, Centre Tecnològic de Catalunya;
Departament de Comunicació
(Universitat Pompeu Fabra)

Després de la crisi de la Covid-19 de l'any 2020, el sector del llibre de Catalunya ha experimentat una notable recuperació i consolidació, tant des de la perspectiva de l'oferta com de la demanda en els mercats interior i exterior. Els efectes de la transformació digital en el mercat editorial han seguit essent poc disruptius: la lectura de llibres en suport digital es manté com una pràctica que realitza poc menys d'un terç de la població, i les vendes d'obres en suport digital no han arribat a superar el 5% de les vendes totals a Espanya. Respecte a les biblioteques, el fort impuls d'usuaris del servei en línia eBiblio Catalunya que hi hagué durant la pandèmia no s'ha consolidat l'any posterior. A banda de certs canvis en la propietat d'algunes editorials de referència, no s'observen variacions a destacar en el mercat de llibres en llengua catalana. En el text també es detallen les principals mesures del Pla de recuperació, transformació i resiliència adreçades directament o indirecta al sector del llibre.

CUBELES, Xavier (2021): "El llibre", a LÓPEZ, Bernat; HUERTAS BAILÉN, Amparo; PERES-NETO, Luiz, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2021-2022*. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Generalitat de Catalunya i Institut de la Comunicació (InCom-UAB), pàg. 155-168.

El fort increment de la pràctica de la lectura entre la població esdevingut amb la pandèmia de la Covid-19 el 2020 s'ha mantingut els dos anys posteriors tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya

.....

1. Introducció

El contingut d'aquest capítol s'ha estructurat en els apartats següents: els hàbits i pràctiques socials relacionades amb el llibre, l'edició de llibres, els canals de comercialització i difusió de llibres, el comerç internacional de llibres i les polítiques públiques. Com en edicions anteriors de l'*Informe*, també es dona informació del conjunt del mercat espanyol com a referència comparativa i, sobretot, dels casos en què no hi ha dades específiques disponibles per a l'àmbit de Catalunya.

El text se centra en el període comprès entre els anys 2019 i 2022, segons les dades disponibles. Aquesta anàlisi presta una atenció especial a l'evolució de les activitats relacionades amb el llibre a Catalunya, prenent com a referència la situació existent en dos moments del passat: d'una banda l'any 2010, abans que es manifestessin els efectes de la profunda recessió del 2009, i d'una altra banda l'any 2020, quan esclatà la crisi per la pandèmia de la Covid-19.

2. Hàbits i pràctiques socials relacionades amb el llibre a Catalunya i a Espanya

Com es pot observar a la taula 1, el percentatge de població de 14 anys o més lectora de continguts en qualsevol format o suport (imprès o digital, almenys una vegada al trimestre) s'ha situat en el 96,1% al conjunt d'Espanya i el 97,6% a Catalunya el 2022. En relació amb el mateix any, la lectura de diaris (71,9% a Espanya i 78,5% a Catalunya) i de llibres (68,4% i 70,7%, respectivament) encara s'ha mantingut com a tipus de lectura practicada per la major part de la població.

No obstant això, la lectura de continguts realitzada a través de certs canals digitals ha augmentat els darrers anys i s'ha situat en unes proporcions molt similars a la dels diaris i llibres. Concretament, el 2022 han llegit continguts a webs, blogs i fòrums el 62,3% de la població de 14 anys o més de Catalunya, i el 64,9% d'Espanya. En el cas de les xarxes socials, aquestes proporcions han estat respectivament del 60,4% i 59,5% el mateix any.

Tanmateix, no s'observa la mateixa tendència pel que fa a lectura de llibres en suport digital, ja que aquesta s'ha mantingut més o menys estable al voltant del 30% en la població de 14 anys o més del 2017 al 2022, tant a Catalunya com a Espanya, havent-se aturat el seu creixement del 2010 al 2016 (segons s'observa a la taula 1 i en les dades presentades en anteriors edicions de l'*Informe*).

Específicament sobre la lectura de llibres, és important posar de manifest que el fort increment de la pràctica de la lectura entre la població esdevingut amb la pandèmia de la Covid-19 el 2020 s'ha mantingut els dos anys posteriors tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya. Concretament, a Catalunya, el percentatge de lectors de llibres ha passat del 61,9% el 2019 al 71,8% el 2020, i s'ha mantingut en el 69,9% el 2021 i el 70,7% el 2022.

Taula 1. Evolució de la lectura segons tipus de continguts i publicacions a Catalunya i a Espanya (2010 i 2020–2022)

	Catalunya				Espanya			
% de la població de 14 anys o més per tipus de lectura (els darrers 3 mesos)	2010	2020	2021	2022	2010	2020	2021	2022
En qualsevol suport								
Llibres	61,9	71,8	69,9	70,7	60,3	68,8	67,9	68,4
Revistes	49,2	28,6	28,8	28,0	48,9	28,9	27,7	27,1
Diaris	78,4	79,0	78,3	78,5	78,1	73,0	71,6	71,9
Còmics	16,5	10,0	9,9	10,1	14,5	10,4	10,9	10,2
Webs, blogs, fòrums	38,3	62,7	61,5	62,3	37,1	62,4	61,1	64,9
Xarxes socials	n. d. ^A	59,6	59,3	60,4	n. d.	57,6	57,3	59,5
Total llegeix	90,6	90,6	95,9	97,6	90,5	95,7	95,4	96,1
En suport digital								
Llibres	5,8	29,8	30,8	31,5	5,3	30,3	29,4	29,5
Revistes	5,7	4,7	5,6	5,3	6,2	5,5	6,2	6,7
Diaris	29,0	54,8	55,4	56,2	30,7	54,5	55,8	54,9
Còmics	2,0	2,1	2,9	3,1	4,1	2,2	2,7	2,6
Webs, blogs, fòrums	38,3	92,7	61,5	62,3	37,1	62,4	61,1	64,9
Xarxes socials	n. d.	59,6	59,3	60,4	n. d.	57,6	57,3	59,5
Total llegeix	47,7	79,5	79,4	81,8	47,8	82,1	82,4	84,9

^A n. d.: dades no disponibles.

Font: per a Catalunya, ICEC (2023), i per a Espanya, FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021a, 2022a i 2023).

Quant a les pràctiques d'accés al llibre (compra o ús del servei de biblioteques), cal remarcar la recuperació de la proporció de persones (de 14 anys o més) que han visitat els serveis de biblioteques després de la pandèmia tant a Catalunya com a Espanya. En concret, com es mostra a la taula 2, el percentatge de població de Catalunya que ha visitat una biblioteca o bibliobús ha passat del 36,5% el 2019 al 33,5% el 2020, i s'ha recuperat fins al 37,5% el 2021 i el 38,7% el 2022. En el cas d'Espanya, la represa després de la pandèmia no ha assolit els valors de l'any anterior a aquesta crisi i presenta els valors següents (inferiors als de Catalunya que s'acaben d'esmentar): del 28,0% el 2019 al 23,2% el 2020, i s'ha recuperat fins al 25,3% el 2021 i el 26,2% el 2022.

Pel que fa a la compra de llibres, el 64,6% de la població de Catalunya (de 14 anys o més) ha comprat llibres el 2022, percentatge que ha estat del 63,8% en el cas d'Espanya, unes dades molt similars a les dels dos anys anteriors.

Finalment, respecte a la lectura de llibres en llengua catalana en el temps lliure per part de la població catalana de 14 anys o més, els anys 2020, 2021 i 2022 s'observa una notable estabilitat entre el 28% i el 30% del total (vegeu la taula 3), fet que mostra una consolidació de la quota de persones que llegeixen llibres en aquesta llengua en una proporció molt superior a la d'anys enrere (el 2010, per exemple, era d'un 15,9% de la població catalana).

Taula 2. Evolució de les pràctiques d'accés al llibre segons modalitat a Catalunya (2010 i 2020–2022) i a Espanya (2011 i 2020–2022)

% de la població de 14 anys o més segons la modalitat d'accés al llibre (el darrer any)	Catalunya				Espanya			
	2010	2020	2021	2022	2011	2020	2021	2022
Compra de llibres (total)	59,7	64,7	63,8	64,6	57,3	64,2	63,1	63,8
Compra de llibres (no text escolar)	46,9	52,2	51,6	52,2	41,6	51,7	52,3	52,8
Visita biblioteca o bibliobús	36,5	33,5	37,5	38,7	28,0	23,2	25,3	26,2
Soci de biblioteca	n. d. ^A	44,5	44,6	43,5	30,2	34,1	34,2	34,2

^A n. d.: dades no disponibles.

Font: per a Catalunya, ICEC (2023), i per a Espanya, FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021a, 2022a i 2023).

Taula 3. Evolució de la lectura de llibres en el temps lliure segons la llengua a Catalunya (2010 i 2020–2022) i a Espanya (2020–2022)

% de la població de 14 anys o més lectora de llibres en el temps lliure, segons llengua de l'últim llibre llegit	Catalunya (segons mostra àmplia en el marc de consulta a Catalunya) ^A				Espanya (segons mostra reduïda en el marc de consulta a Espanya) ^A		
	2010	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Català	15,9	30,1	29,7	29,2	27,2	27,1	28,7
Castellà	80,2	65,5	66,5	65,5	69,3	65,6	66,1
Altres idiomes	3,9	4,4	3,8	5,3	3,5	7,3	5,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^A Segons els resultats d'una enquesta feta a una mostra àmplia (per a l'any 2022, un total de 1.092 entrevistes a població de 14 anys o més) i a una mostra reduïda (per a l'any 2022, un total de 516 entrevistes a població de 14 anys o més, en el marc d'una consulta feta al conjunt d'Espanya).

Font: per a Catalunya, ICEC (2023), i per a Espanya, FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021a, 2022a i 2023).

3. L'edició de llibres a Catalunya

Una primera qüestió a destacar, segons es pot observar a la taula 4, és que el nombre d'empreses editorials privades censades a Espanya ha assolit l'any 2021 la xifra més elevada dels darrers 3 anys (1.826 empreses, fins i tot per sobre de les 1.703 existents el 2010). Per tant, tot i la crisi del 2020 per la Covid-19, s'han creat noves empreses editorials.

Centrant l'anàlisi en les empreses agremiades, també s'observa una tendència de creixement fins a les 778 el 2021 (xifra que encara està per sota de les 839 del 2010). La major part d'aquestes, però, són de petita dimensió, és a dir, amb unes vendes anuals inferiors als 2,4 milions d'euros. Cal remarcar, així mateix, que aquest també és el segment d'empreses que experimenta un major creixement del 2020 al 2021 (un 10,7%), la qual cosa es pot explicar pel fet que la constitució de noves editorials petites sol tenir unes barreres d'entrada baixes.

A Catalunya el 2010 s'hi localitzaven el 34,3% de les editorials, percentatge que s'ha reduït fins al 30,3% el 2021.

El Grupo Planeta ha seguit liderant el sector de l'edició de llibres en llengua castellana i catalana a Catalunya, a Espanya i al món, i ha mantingut l'activitat a Catalunya de les seves editorials malgrat el trasllat del

Taula 4. Evolució de les empreses editorials del mercat interior de llibres d'Espanya i de Catalunya (2010 i 2019–2021)

Nombre d'empreses	2010	2019	2020	2021
Total d'empreses editorials de llibres				
Espanya	1.703	1.647	1.639	1.826
Empreses editorials agremiades				
Espanya	839	722	730	778
Catalunya	288	233	234	236
% Catalunya sobre Espanya	34,3	32,3	32,1	30,3
Empreses editorials agremiades segons vendes anuals al mercat interior d'Espanya				
Molt gran (més de 60 M€)	12	8	8	8
Gran (entre 18 i 60 M€)	21	14	14	14
Mitjana (entre 2,4 i 18 M€)	105	110	109	104
Petita (menys de 2,4 M€)	701	590	579	652

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021b i 2022b).

domicili social de l'empresa matriu del grup, Planeta Corporación, a Madrid, el 2017. Respecte a la composició d'aquest grup, l'única novetat remarcable és que el gener del 2023 s'ha comunicat la seva incorporació a l'accionariat de l'editorial valenciana Bromera.¹

Entre les empreses editorials líders de Catalunya també hi ha Penguin Random House Grupo Editorial, del grup Bertelsmann, que és la divisió en llengua castellana d'aquesta editorial internacional. L'any 2021 s'incorporaren al grup els segells editorials Molino, Serres i La Magrana, procedents del grup RBA.² Entre altres grups editorials de referència amb seu a Catalunya es poden destacar Hachette Livre España, del grup Lagardère³ (amb Salvat Editores, Larousse España i Barcanova), i les empreses multinacionals pertanyents als grups catalans Océano⁴ i RBA.⁵

L'evolució del mercat interior del llibre a Espanya es presenta a la taula 5, l'anàlisi de la qual permet destacar els punts següents:

- **Títols editats en paper:**⁶ amb la crisi de la Covid-19 es produí una davallada del nombre de títols editats a Catalunya (de 29.576 el 2019 a 24.272 el 2020), el qual es va recuperar, en part, el 2021 fins als 26.496. La contribució de les editorials de Catalunya sobre el total de títols editats a Espanya s'ha mantingut força estable al voltant del 48%.
- **Vendes en el mercat interior:** les vendes de llibres han seguit amb una molt moderada tendència de creixement del 2019 al 2021, sense que la crisi de la pandèmia hagi tingut efectes rellevants per al conjunt del mercat. La contribució de les editorials de Catalunya sobre el total de vendes al mercat interior s'ha incrementat del 50,4% el 2019 fins al 52,2% el 2021.
- **Títols editats i vendes en suport digital:** a Espanya, el nombre de títols editats ha seguit una evolució de creixement, passant dels 21.607 títols el 2019 als 24.176 el 2021. Les vendes en aquest suport també s'han incrementat en passar de representar el 2,4% del total el 2019 fins al 5,2% el 2021.

1. GRUPO PLANETA (2023): "Grupo Planeta se incorpora al accionariado de Bromera para impulsar el proyecto del grupo editorial valenciano". 13 de gener. planeta.es/es/notasdeprensa-actual

2. Vegeu penguinrandomhousegrupoeditorial.com/sobre-nosotros/conocenos

3. Vegeu hachette.com/es/tres-areas-de-actividad-edicion/hachette-espana

4. Vegeu oceanocom/oceanocom/quienes/presentacion.html

5. Vegeu rba.es

6. Com s'indica a la taula 5, de Catalunya —i de la resta de comunitats autònomes— tan sols es té informació sobre els títols editats en suport paper.

- **Vendes per grandària de l'empresa:** com en anys anteriors, la taula 5 mostra la forta concentració de les vendes del mercat interior en unes poques empreses de gran dimensió.
- **Vendes de llibres a Catalunya:** l'any 2021, l'estimació de les vendes totals de llibres localitzades a Catalunya se situà en 505,9 milions d'euros. En termes de despesa mitjana per habitant, la compra de llibres a Catalunya fou de 66,4 euros el 2021 (65,2 euros el 2020), xifres que continuen essent clarament superiors a les de conjunt del mercat espanyol (54,4 euros per habitant el 2021).

Taula 5. Evolució de l'activitat editorial del mercat interior de llibres d'Espanya i de Catalunya (2010 i 2019–2021)

Títols i vendes	2010	2019	2020	2021
Títols editats per les empreses agremiades^A				
Espanya	79.839	82.344	74.589	79.373
En paper	n. d. ^D	60.737	50.698	55.197
En digital	n. d.	21.607	23.891	24.176
Catalunya ^A	34.414	n. d.	n. d.	n. d.
En paper	n. d.	29.576	24.272	26.496
En digital	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.
% Catalunya sobre Espanya	43,1	48,7	47,9	48,0
Vendes en el mercat interior (en M€)^B				
Empreses d'Espanya	2.890,80	2.420,64	2.439,93	2.576,70
Empreses de Catalunya	1.434,97	1.219,82	1.261,79	1.345,39
% Catalunya sobre Espanya	49,6	50,4	51,7	52,2
Vendes de llibres en format digital (en %)				
% de vendes de llibres en digital sobre vendes totals d'Espanya	2,4	4,9	5,1	5,2
Vendes en el mercat interior segons dimensió de l'empresa (en M€)^B				
Molt gran (més de 60 M€)	1.242,06	954,85	980,12	1.045,13
Gran (entre 18 i 60 M€)	583,76	546,02	552,70	587,31
Mitjana (entre 2,4 i 18 M€)	715,34	592,09	590,13	610,16
Petita (menys de 2,4 M€)	349,65	327,68	316,97	334,10
Total empreses agremiades	2.890,80	2.420,64	2.439,92	2.576,70
Vendes de llibres a Catalunya				
Vendes a Catalunya ^C (en M€)	612,8	505,9	507,5	515,3
Vendes per habitant a Espanya (en euros)	61,5	51,5	51,4	54,4
Vendes per habitant a Catalunya (en euros)	81,6	65,9	65,2	66,4
% vendes a Catalunya sobre el total d'Espanya	21,2	20,9	20,8	20,0

^A Des del 2017 no es disposa d'informació sobre el nombre de títols editats en suport digital per comunitats autònomes. Així, i amb les dades disponibles, el percentatge de Catalunya sobre Espanya fa referència als títols en paper.

^B Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

^C Vendes de les empreses agremiades espanyoles en el mercat interior espanyol localitzades a Catalunya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

^D n. d.: dades no disponibles.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021b i 2022b).

Respecte a la producció editorial de llibres en llengua catalana de les empreses de Catalunya, l'evolució dels títols editats en paper permet constatar una evolució similar a la del conjunt del sector: tal com recull la taula 6, amb la crisi de la Covid-19 disminuï el nombre de títols editats (de 7.217 el 2019 a 6.115 el 2020), i es va recuperar en part el 2021 fins als 6.656. Per contra, i de la mateixa manera que al conjunt del mercat, les vendes de llibres en català han seguit una tendència positiva durant aquests anys: 229,40 milions d'euros el 2019, 233,89 milions d'euros el 2020 i 243,20 el 2021.

Aquesta activitat editorial en català, tant en producció de títols com en vendes generades, segueix altament concentrada en les matèries de literatura, infantil i juvenil, i text no universitari, que aproximadament apleguen el 85% de les vendes. En relació amb aquest punt, però, cal remarcar la baixada de les vendes de llibres de text no universitari, que passen de 106,60 milions d'euros el 2020 a 105,30 el 2021, de manera que caldrà veure com evoluciona en el futur aquest important segment de l'edició de llibres en català.

Taula 6. Evolució del mercat interior de llibres en llengua catalana de les empreses de Catalunya per matèries (2019–2021)

	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Matèries	Títols editats ^A			% de títols editats		
Ficció adults	1.414	1.197	1.297	19,6	19,6	19,5
Infantil i juvenil	1.923	1.638	1.792	26,6	26,8	26,9
Text no universitari	1.862	1.565	1.685	25,8	25,6	25,3
Altres matèries	2.018	1.715	1.882	28,0	28,0	28,3
Total	7.217	6.115	6.656	100,0	100,0	100,0
	Vendes (en M€) ^B			% de vendes		
Literatura	50,20	51,60	52,80	21,9	22,1	21,7
Infantil i juvenil	40,90	42,10	49,00	17,8	18,0	20,1
Text no universitari	105,10	106,60	105,30	45,8	45,6	43,3
Altres matèries	33,20	33,60	36,10	14,5	14,4	14,8
Total	229,40	233,89	243,20	100,0	100,0	100,0

^A Les dades del nombre de títols editats fan referència als títols editats en paper.

^B Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021b i 2022b).

4. Canals de comercialització i difusió de llibres a Catalunya

No s'observen canvis remarcables respecte a l'evolució de les vendes de llibres pels diferents canals de comercialització realitzades per part de les editorials catalanes i espanyoles del 2019 al 2021, com es detalla a la taula 7: les vendes a través d'establiments comercials (llibries, cadenes de llibries, hipermercats i quioscs) representen al voltant de dues terceres parts de les vendes totals, i la tercera part restant es distribueix per altres canals (empreses i institucions, venda a crèdit i telefònica,

Les vendes de llibres en català han seguit una tendència positiva durant aquests anys: 229,40 milions d'euros el 2019, 233,89 milions d'euros el 2020 i 243,20 el 2021

.....

Les vendes a través d'establiments comercials (llibries, cadenes de llibries, hipermercats i quioscs) representen al voltant de dues terceres parts de les vendes totals, i la tercera part restant es distribueix per altres canals

.....

correu, subscripcions, clubs, internet i altres). D'aquests darrers, cal remarcar el feble pes que encara tenen les vendes per internet i pels canals propis del llibre electrònic (respectivament, el 2,0% i el 5,23% del total per al conjunt d'editorials espanyoles el 2021).

Taula 7. Vendes de llibres en el mercat interior d'Espanya, segons el canal de comercialització (2019–2021)^A

	2019		2020		2021	
	Editorials de Catalunya	Total Espanya	Editorials de Catalunya	Total Espanya	Editorials de Catalunya	Total Espanya
Vendes en M€^A						
Establiment comercial	839,18	1.573,26	866,27	1.576,10	933,54	1.683,35
Llibreries	417,99	843,62	430,99	838,94	466,20	907,72
Cadenes de llibreries	252,31	451,00	260,14	453,59	285,38	480,39
Hipermercats	99,59	198,88	105,46	204,47	113,94	217,47
Quioscs	69,29	79,76	69,68	79,10	68,02	77,77
Altres canals	380,63	847,38	395,51	863,81	411,82	893,34
Empreses, institucions i biblioteques	158,53	371,77	161,58	367,93	169,30	375,02
Venda a crèdit	72,93	76,80	73,98	76,79	73,88	76,78
Subscripcions	30,48	67,95	31,71	68,49	32,17	68,71
Clubs del llibre	45,05	45,80	43,60	44,16	42,62	43,23
Internet	9,96	26,39	16,31	41,60	21,54	51,54
Canals per al llibre electrònic	37,69	119,13	41,37	126,19	44,12	134,79
Altres canals	25,99	139,54	26,96	138,65	28,19	143,27
Total	1.219,82	2.420,64	1.261,79	2.439,93	1.345,39	2.576,69

	2019		2020		2021	
	Editorials de Catalunya	Total Espanya	Editorials de Catalunya	Total Espanya	Editorials de Catalunya	Total Espanya
% per canals de comercialització						
Establiment comercial	68,80	64,99	68,65	64,60	69,39	65,33
Llibreries	34,27	34,85	34,16	34,38	34,65	35,23
Cadenes de llibreries	20,68	18,63	20,62	18,59	21,21	18,64
Hipermercats	8,16	8,22	8,36	8,38	8,47	8,44
Quioscs	5,68	3,29	5,52	3,24	5,06	3,02
Altres canals	31,20	35,01	31,35	35,40	30,61	34,67
Empreses, institucions i biblioteques	13,00	15,36	12,81	15,08	12,58	14,55
Venda a crèdit	5,98	3,17	5,86	3,15	5,49	2,98
Subscripcions	2,50	2,81	2,51	2,81	2,39	2,67
Clubs del llibre	3,69	1,89	3,46	1,81	3,17	1,68
Internet	0,82	1,09	1,29	1,70	1,60	2,00
Canals per al llibre electrònic	3,09	4,92	3,28	5,17	3,28	5,23
Altres canals	2,13	5,76	2,14	5,68	2,10	5,56
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

^A Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021b i 2022b).

El llibre també es difon socialment a través de les biblioteques públiques. La taula 8 recull certes dades clau sobre l'evolució d'aquests serveis a Catalunya del 2018 al 2021 (mantenint com a any de referència el 2010), de les quals es poden destacar les observacions següents:

- El nombre de biblioteques que conformen el Sistema de Lectura Pública de Catalunya ha anat creixent fins a 427 biblioteques el 2021, tot i que va experimentar una lleugera davallada l'any següent (419).
- Els fons documentals de les biblioteques públiques segueixen augmentant en quantitat de documents de manera lenta però sostinguda del 2018 al 2021 (passant de 14,9 milions a 15,1 milions de documents d'un any a l'altre); s'hi inclouen llibres, publicacions periòdiques, llibres electrònics, documents sonors i audiovisuals, manuscrits, microformes, documents cartogràfics, partitures de música, documents gràfics, jocs, bases de dades i aplicacions.
- Les xifres corresponents a usuaris inscrits, visites, usos del servei d'internet i de préstec de documents van experimentar fortes caigudes del 2019 al 2020 com a conseqüència de la pandèmia. El 2021 hi ha una recuperació dels valors d'aquestes variables, tot i que sense arribar a assolir les xifres del 2019. Com s'ha assenyalat en anteriors edicions de l'*Informe*, certs usos clau de les biblioteques (com el servei d'internet o el préstec de documents) poden estar canviant, per la qual cosa caldrà fer un seguiment de la seva evolució els propers anys.

El nombre de biblioteques que conformen el Sistema de Lectura Pública de Catalunya ha anat creixent fins a 427 biblioteques el 2021, tot i que va experimentar una lleugera davallada l'any següent (419)

.....

Taula 8. Dades clau de les biblioteques públiques de Catalunya (2010 i 2018–2021)

	2010	2018	2019	2020	2021
Nombre					
Biblioteques	348	416	422	427	419
Fons documentals	12.847.121	14.941.795	14.994.001	15.071.928	15.080.118
Usuaris inscrits (carnets)	3.016.698	3.868.160	4.009.834	3.765.169	3.916.659
Visites	23.705.280	24.477.213	25.148.929	9.382.752	13.347.990
Usos del servei d'accés a internet i ofimàtica	3.103.174	5.635.158	5.827.342	1.969.491	2.196.553
Documents prestats	16.509.103	13.516.301	13.344.344	7.136.831	11.400.592
% de llibres prestats sobre total de documents prestats	n. d. ^A	71,4	73,8	79,2	82,2

	2010–2018	2018–2019	2019–2020	2020–2021
Evolució interanual (%)				
Biblioteques	19,5	1,4	1,2	–1,9
Fons documentals	16,3	0,3	0,5	0,1
Usuaris inscrits (carnets)	28,2	3,7	–6,1	4,0
Visites	3,3	2,7	–62,7	42,3
Usos del servei d'accés a internet i ofimàtica	81,6	3,4	–66,2	11,5
Documents prestats	–18,1	–1,3	–46,5	59,7

^A n. d.: dades no disponibles.

Font: DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2023a).

Les exportacions de llibres de Catalunya han experimentat una notable recuperació del 2020 al 2022, en passar de 164,9 milions d'euros a 216,5 milions d'euros d'un any a l'altre

El Sistema de Lectura Pública de Catalunya es completa amb el servei eBiblio Catalunya, la plataforma que dona un servei de préstec de llibres electrònics, revistes, pel·lícules, descàrrega d'audiollibres i accés a documentals, música i enciclopèdies a tots els usuaris amb carnet de les biblioteques públiques catalanes mitjançant diferents dispositius: ordinadors personals, lectors de llibres electrònics, tauletes o telèfons intel·ligents.⁷

Com mostra la taula 9, l'any 2020, amb la pandèmia, s'assolí un total de 90.544 usuaris amb activitat i 1.096.870 préstecs totals. L'any següent, la xifra de préstecs totals va baixar lleugerament fins a 1.024.805 préstecs, però la xifra d'usuaris actius es va reduir fortament fins als 53.661 usuaris. Per tant, l'atracció d'usuaris durant la crisi de la Covid-19 en aquest servei en línia no s'ha consolidat i caldrà seguir analitzant-ne l'evolució els propers anys.

Certament, com s'esdevé respecte al mercat del llibre, el servei bibliotecari virtual encara assoleix un impacte en la societat molt inferior al de les biblioteques presencials. Més concretament, i respecte al 2021 (vegeu també la taula 8), el total de 53.661 usuaris actius del servei eBiblio representa tan sols l'1,4% del total d'usuaris amb carnet de les biblioteques presencials (3.916.659 usuaris), els quals obtingueren durant l'any un total d'1.024.805 documents prestats, xifra que representa un 9,0% del total de documents prestats per les biblioteques presencials (11.400.592 documents).

Taula 9. Dades clau del servei eBiblio Catalunya (2018–2021)

	2018	2019	2020	2021
Nombre				
Usuaris amb activitat	25.648	32.909	90.544	53.661
Préstecs totals	224.200	321.082	1.096.870	1.024.805

	2018–2019	2019–2020	2020–2021
% d'evolució			
Usuaris amb activitat	29,8%	175,1%	–40,7%
Préstecs totals	31,6%	222,8%	7,6%

Font: DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2023a).

5. Comerç internacional de llibres

Les exportacions de llibres de Catalunya han experimentat una notable recuperació del 2020 al 2022, en passar de 164,9 milions d'euros a 216,5 milions d'euros d'un any a l'altre, segons mostren les dades publicades per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). Per tant, tot i que la xifra d'exportacions de llibres del 2022 encara fou lleugerament inferior a les dels anys immediatament anteriors a l'esclat de la pandèmia, sembla que els efectes d'aquesta crisi tendeixen a superar-se amb el pas del temps. D'altra banda, les importacions de llibres de Catalunya el 2022 van ser de 74,0 milions d'euros, la quantitat més alta dels darrers cinc anys (vegeu la taula 10).

7. eBiblio Catalunya està impulsat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona (vegeu biblioteca.ebiblio.cat/opac/?locale=ca#index).

Taula 10. Exportacions i importacions de llibres a Catalunya (2010 i 2018–2022)^A

Imports (en M€)	2010	2018	2019	2020	2021	2022
Exportacions	234,0	282,5	232,7	164,9	193,3	216,5
Importacions	69,4	60,3	71,7	60,3	68,5	74,0

^A A partir de la classificació TARIC (Tarifa Integrada Comunitària) vigent a la UE, s’han considerat com a llibre el codi 4901 (que comprèn llibres, fullets i impresos similars, fins i tot en fulls separats) i el codi 4903 (relatiu als àlbums o llibres d’estampes per a nens i quaderns infantils per dibuixar o pintar).

Font: IDESCAT (2023).

6. Polítiques públiques

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha mantingut la seva intervenció en l’àmbit del llibre a través de tres organismes de referència: l’Institut Català de les Empreses Culturals, ICEC, que acompanya i dona suport als projectes empresarials i sectorials en l’edició, la comercialització i la promoció de llibres; el Servei de Biblioteques, que promou un creixement equilibrat i harmònic del Sistema de Lectura Pública arreu de Catalunya, i la Biblioteca de Catalunya, que conserva i difon el patrimoni bibliogràfic d’àmbit català.

El període 2020–2022 s’inicià amb l’esclat de la pandèmia de la Covid-19. Posteriorment, a mesura que s’avançava vers la normalitat, s’han definit i començat a implementar estratègies de recuperació, entre les quals destaca el pla de recuperació, transformació i resiliència d’Espanya, aprovat per la Comissió Europea el juny del 2021 (GOBIERNO DE ESPAÑA, 2021a). Aquest pla té per objectiu accelerar la recuperació econòmica i social després de la crisi de la Covid-19 i aconseguir incrementar la capacitat de creixement a mitjà i llarg termini. El seu contingut s’estructura en deu polítiques palanca que integren 30 components o línies d’acció.

El pla inclou actuacions adreçades específicament al sector del llibre, les quals estan incloses al component 24: Revalorització de la indústria cultural (GOBIERNO DE ESPAÑA, 2021a). Aquest component s’estructura en dos grans blocs:

1. Dues mesures de tipus regulador, C24.R1 Desenvolupament de l’estatut de l’artista i foment de la inversió, el mecenatge cultural i la participació, i C24.R2 Reforç dels drets d’autor i drets connexos.
2. Tres plans d’inversió per un total de 325 milions d’euros: C24.I1 Reforç de la competitivitat de les indústries culturals, a càrrec del Ministeri de Cultura i Esport amb participació de les comunitats autònomes (110,8 milions euros); C24.I2 Dinamització de la cultura al llarg del territori, a càrrec del Ministeri de Cultura i Esport, comunitats autònomes i entitats locals (141,1 milions euros), i C24.I3 Digitalització i impuls dels grans serveis culturals, a càrrec del Museu Nacional del Prado, el Museu Nacional Centre d’Art Reina Sofia, la Biblioteca Nacional d’Espanya i el Ministeri de Cultura i Esport (73,1 milions d’euros).

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha mantingut la seva intervenció en l’àmbit del llibre a través de tres organismes de referència: l’Institut Català de les Empreses Culturals, el Servei de Biblioteques i la Biblioteca de Catalunya

El Pla de recuperació, transformació i resiliència d’Espanya inclou actuacions adreçades específicament al sector del llibre

Està previst que la Generalitat de Catalunya assigni al sector cultural durant el període 2021–2023 més de 24 milions d'euros del Pla de recuperació, transformació i resiliència

.....

Entre les inversions previstes, es poden destacar les següents amb efectes sobre el sector del llibre:

1. Actuacions per millorar la competitivitat i professionalització mitjançant el reforçament de les habilitats emprenedores i financeres dels professionals del sector (programa de beques) i per donar suport a acceleradores culturals que maximitzin el desenvolupament de projectes culturals amb alt potencial de creixement.
2. Iniciatives de foment i digitalització del sector del llibre i de la mobilitat internacional de creadors (escriptors, traductors i il·lustradors) i professionals (agències literàries, editors, etc.).
3. Suport als projectes de digitalització dels operadors de gestió de drets de propietat intel·lectual.
4. Recursos per a la dotació a les biblioteques de llibres digitals i en paper.
5. Recursos per a la digitalització i impuls dels grans serveis culturals de l'Estat, com la Biblioteca Nacional d'Espanya, juntament amb el Museu Nacional del Prado i el Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia.

La implementació del Pla de recuperació, transformació i resiliència compta amb la participació dels governs de les comunitats autònomes en la gestió de part de les inversions previstes. Així, s'ha previst que la Generalitat de Catalunya assigni durant el període 2021–2023 més de 24 milions d'euros provinents d'aquests plans al sector cultural. Concretament, de les línies d'actuació gestionades pel Departament de Cultura es poden assenyalar les següents relacionades amb el sector del llibre (DEPARTAMENT DE CULTURA, 2023b):

1. Ajuts per a l'acceleració del creixement de les empreses culturals, entre les quals les del sector del llibre.
2. Ajuts per a l'adquisició de llibres destinats a les biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya.

Durant el bienni s'ha incrementat la lectura de continguts a través de canals digitals; tot i això, els diaris o els llibres en qualsevol suport encara es mantenen com a líders

.....

7. Conclusions

Després de la crisi de la Covid-19 de l'any 2020, el sector del llibre ha experimentat una notable recuperació i consolidació en certs aspectes clau. Des de la perspectiva de la demanda, s'ha mantingut l'increment del percentatge de població lectora de llibres (de 14 anys o més) assolit durant la pandèmia, el qual s'ha situat per sobre dels valors d'anys anteriors (fins i tot respecte al 2010). Paral·lelament, s'ha incrementat la lectura de continguts a través de canals digitals (com webs, blocs, fòrums o xarxes socials), pràctica que realitza gairebé dos terços de la població a Catalunya i Espanya. Tot i això, els diaris o els llibres en qualsevol suport encara es mantenen com a líders, amb uns percentatges de lectors més elevats.

Des de la perspectiva de l'oferta, després de la forta caiguda del nombre de títols editats esdevinguda el 2020 per la pandèmia, es constata una

recuperació de l'activitat el 2021, sense arribar a assolir, però, els valors anteriors a la crisi del 2020 (però similars als del 2010).

Respecte a les pràctiques d'accés al llibre, es mantenen els percentatges de persones que declaren comprar-ne. En aquest sentit, s'observa com les vendes de llibres han augmentat de manera lenta però ininterrompuda del 2019 al 2020 (sense que, tanmateix, s'assoleixin els valors del 2010, quan encara no s'havien manifestat en el sector els efectes de la gran recessió econòmica que va esclatar el 2008).

La proporció de persones que declaren visitar les biblioteques, que havia davallat com a conseqüència de la pandèmia, s'ha recuperat els anys posteriors tant a Catalunya com a Espanya. Aquesta evolució positiva s'observa igualment en les dades relatives a la quantitat d'usuaris i visites a les biblioteques públiques de Catalunya, tot i que els usos en aquests serveis públics (utilització d'internet i servei de préstec) no han arribat als nivells d'anys anteriors. Per tant, es manté el repte de la innovació en les funcions d'aquests serveis en el futur.

En aquest entorn, la lectura de llibres en suport digital segueix estancada durant el bienni com una pràctica que realitza poc menys d'un terç de la població. En relació amb aquesta qüestió, també s'observa com l'edició digital encara representa una quota relativament petita del mercat, aproximadament el 5% de les vendes totals a Espanya. Respecte als serveis bibliotecaris en línia, el fort impuls d'usuaris experimentat durant la pandèmia no s'ha consolidat l'any posterior.

La lectura de llibres en llengua catalana es manté com una pràctica realitzada per aproximadament un 30% de la població de Catalunya (de 14 anys o més). Igualment, l'activitat editorial en llengua catalana s'ha mantingut, evolucionant de manera similar a la del conjunt del mercat editorial espanyol. Com en anys anteriors, el tret més característic de l'edició en català és que al voltant del 85% de les seves vendes es concentren en les matèries de literatura, infantil i juvenil, i text no universitari, categoria, aquesta darrera, en la qual s'observa una lleugera davallada de les vendes, aspecte al qual caldrà fer una atenció especial en el futur.

Després de la forta davallada experimentada el 2020, les exportacions de llibres de les empreses catalanes es van recuperar el 2022 fins a valors propers als d'anys anteriors a la pandèmia.

Per últim, cal assenyalar que en el marc del Pla de recuperació, transformació i resiliència d'Espanya, aprovat per la Comissió Europea el juny del 2021, s'estan implementant inversions adreçades específicament als sectors del llibre i de les biblioteques. Aquestes actuacions es gestionen per impuls del Ministeri de Cultura i Esport en l'àmbit espanyol, i a Catalunya certes línies es gestionen a través del Departament de Cultura de la Generalitat. Principalment, aquestes mesures contribueixen a la formació dels professionals del sector del llibre, a donar suport a l'emprenedoria, a fomentar la digitalització de les empreses i del sector, i a la millora dels serveis bibliotecaris i dels seus fons. D'aquesta manera, aquestes activitats poden rebre un impuls per seguir avançant en la seva millora i transformació.

La lectura de llibres en suport digital segueix estancada com una pràctica que realitza poc menys d'un terç de la població, mentre que l'edició digital no supera el 5% de les vendes totals a Espanya

.....

Com en anys anteriors, el tret més característic de l'edició en català és que al voltant del 85% de les seves vendes es concentren en les matèries de literatura, infantil i juvenil, i text no universitari

.....

8. Referències

DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2023a): *Les biblioteques en xifres. Balanços estadístics anuals*. Barcelona: Departament de Cultura (Generalitat de Catalunya). biblioteques.gencat.cat/ca/biblioteques/dades-al-dia/xifres

DEPARTAMENT DE CULTURA (2023b): *La cultura als fons Next Generation EU*. Barcelona: Departament de Cultura (Generalitat de Catalunya). cultura.gencat.cat/ca/temes/internacional/programes-unio-europea/fons-next-gen-eu

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021a): *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2020*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/lectura-y-compra-de-libros-2020.pptx

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021b): *Comercio interior del libro en España 2020*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/img/documentos/comercio_interior_2020.pdf

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2022a): *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2021*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/lectura-y-compra-de-libros-2021.pptx

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2022b): *Comercio interior del libro en España 2021*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/img/documentos/comercio_interior_2021.pdf

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2023): *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2022*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/lectura-y-compra-de-libros-2022-presentacion.pdf

GOBIERNO DE ESPAÑA (2021a): *Plan de recuperación, transformación y resiliencia*. Madrid: Gobierno de España. planderecuperacion.gob.es

GOBIERNO DE ESPAÑA (2021b): “Componente 24: revalorización de la industria cultural”, a *Plan de recuperación, transformación y resiliencia*. Madrid: Gobierno de España. planderecuperacion.gob.es/politicas-y-componentes/componente-24-revalorizacion-de-la-industria-cultural

INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS (ICEC) (2023): *Hàbits de lectura i compra de llibres 2022*. Barcelona: Institut Català de les Empreses Culturals (Generalitat de Catalunya). issuu.com/icec_generalitat/docs/ha_bits_de_lectura_22?fr=sNTU5YTU4NzUzNjY

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (IDESCAT) (2023): *Comerç amb l'estranger*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya. idescat.cat/sexterior/Comest?TC=1&L=1&R=N